

ITALIJA - Mestece v Abrucih se bo spomnilo interniranih Slovencev, Hrvatov in Judov

»Naj se oglasiojo potomci, to si želim več od vsega«

CASOLI - Klic v Nemčijo. Odgovori profesor italijanščine. On najbolje ve, kaj se je dogajalo Slovincem in Hrvatom, ki jih je fašistična oblast med letoma 1942 in 1944 internirala v Casoli, mesto ob vznožju masiva Majella v pokrajini Chieti, na desnem bregu reke Aventin.

»Naj se oglasiojo potomci«

Tam je dežela Abruci, tam se Apenini dvignejo skoraj do 3.000 metrov. Tja, v hiše, ki se gnetejo okrog slikovitega griča, so od leta 1940 do leta 1942 prisilno poslali več Judov. Te so nato leta 1942 premestili sto kilometrov proti severu v Corropoli in od tam naprej v nemška taborišča in tržaško Rižarno. Casoli pa se ni izpraznil. Vanj so naselili približno sto »ex Jugoslovanov«.

»To je izraz iz terminologije fašistične države, a dobro vem, da gre za Slovence, Hrvate in druge,« pove Giuseppe Lorentini. On je ta profesor italijanščine. Od leta 2009 živi v Bielefeldu, kjer je lektor italijanščine na tamkajšnji univerzi. V kratkem bo diplomiral iz kulturnih dobrin na univerzi v Chietiju dodal še diplomu iz zgodovine. »Nič me ne bo bolj razveselilo, kot če se mi oglasi sorodnik ali potomec koga od internirancev. To bi bilo zame največ, kar si lahko želim. Zato me res veseli, da se pogovarjam s slovenskim časopisom. Brez zadržkov objavite vse, kar sem naložil na splet. Naj se čim več ve.«

Spletni arhiv, ki mu ni para

Lorentini je ustvaril spletno stran www.campocasoli.org, kjer je veliko gradiva, povezanega z zgodbo taborišča: izkaznice internirancev, njihova pisma in fotografije, uradni dopisi paznikov, prošnje, namenjene veljakom v Rim ...

»Dobil sem kar nekaj pisem, v katerih interniranci prosijo oblast, naj jih preseli v Videm ali Gonars.« Tak primer je prošnja, ki jo je Vrhničan Ignazio Turk poslal ministrstvu za notranje zadeve v Rim 18. januarja 1943. Ministru piše, da sta tudi žena Giovanna in hčerka Stana zaprti v Gonarsu, da bi bilo zato lepo, ko bi bila družina skupaj. Taisti Turk pa v eni drugi prošnji roti oblast, naj mu omogoči zdravniški pregled zaradi hudih težav na očeh.

»Več je pisem, ki niso nikoli prišla do naslovnika. Bil bi presrečen, ko bi kako od teh prišlo v roke kakšnega potomca,« ponovi Lorentini. Zaradi obsežnega arhiva, ki ga je raziskovalec skeniral in prenesel na splet, je Casoli unikaten primer v Italiji. Vemo za ime vsakega, ki so ga poslali tja. »Kakšen politik bi rekel, da so prišli sem na počitnice. A pustimo to. Važno je povedati, da smo tu imeli primer fašističnega preganjanja. Tu ni bilo Nemcev, vse je sad italijanske fašistične politike.«

Če greš na Lorentinijevo spletno stran se ti odpre pogled v bolečo pokrajino grenkih izkustev ljudi, ki so tisoč kilometrov od doma, stlačeni v nekaj hišnih blokov, kljubovali žalosti, domotožju, stiski, zdravstvenim težavam.

»Ni bilo žrtev,« razloži raziskovalec, »bile so pa zelo težke razmere. Dokler so bili v Casoliju samo Judje, je šlo. Domačini so jih bili nekako tudi veseli, ker so konec koncev prinesli

Zgoraj Giuseppe Lorentini, desno izbor izkaznic nekdanjih internirancev.

CAMPOCASOLI.ORG

priložnost za zaslužek. Zanje so na primer delale čistilnica in gostilne. Po letu 1942, ko so prišli 'bivši Jugoslovani' pa je bilo povsem drugače. Dobil sem pismo interniranca, ki je pisal domov, da je že eno leto v Cosiliju, pa ima na sebi vedno isto obleko. Piše, da se tresse od mraza, da naj mu zato pošljejo perilo in oblačila.«

Nekaj pisem je Lorentini dal prevesti.

Angela mi da brati tvoja pisma

Na primer tisto, ki ga je Zofi z Vrhniko pisala Jožetu poleti 1942. Mama je v bolnici, piše. »Veš saj doma jo je blo kar hudo gledat tako jo je bolelo pa še jesti ni mogla nič.« Proti koncu pisma pa: »Angela mi da brati večinoma vsa tvoja pisma. Če mi verjameš ali ne kar

v tolažbo so mi. Posebno ker vidim da se me še spominjaš. Hvala ti.«

A kako je Lorentini prišel do vsega gradiva? »Ko so taborišče zaprli, je vse končalo v občinskem arhivu. Z gradivom se ni nihče ukvarjal, pozabili so, da je sploh tam. A leta 2001 se je občina odločila, da naroči pregled vsega, kar je tičalo v pozabljenih škatlah. Zunanji izvajalec je vse te dokumente rešil pred pozabo.«

Imena vseh 218 internirancev so zdaj vklesana v tabli, ki jo bodo v Casoliju slovesno razkrili v soboto ob dnevu spomina na žrtve holokavsta.

Giuseppe Lorentini bo seveda tam. Odkritje table je zanj lep dosežek. Spet poudari, da je to poklon vsem, ki so trpeli zaradi fašizma. »To pa niso bili le Judje,« pristavi.

Evidencialni so 218 imen. Judov je 108. O teh je že nekaj napisal Tržačan Livio Sirovich, saj so jih kakih 50 pripeljali iz tržaškega zapora Coroneo. Casoli, mesto 5.000 duš, pa čaka, da se zdaj opiše in obeleži tudi trpljenje Slovencev in Hrvatov. Njihova pisma pa čakajo, da jih prevzame domača roka.

Peter Verč

Dan spomina v Abrucih

Občina Casoli v pokrajini Chieti vabi v soboto, 27. januarja, na slovesno odkritje table z imeni nekdanjih internirancev v tamkajšnjem kraju. Slovesnost se bo začela ob 9. uri.

Ob 10. uri bodo na občini podelili naziv častnega meščana tržaškemu raziskovalcu in publicistu Liviu Sirovichu, ki je proučil življenjske zgodbe mnogih judovskih in slovenskih internirancev v Abrucih.

Popoldne bodo pestri dan zaokrožili s posvetom, ki nosi naslov Memoria e internamento civile nell'Italia fascista (Spomin in civilna internacija v fašistični Italiji). Udeležili se ga bodo profesorji in zgodovinarji iz Italije in Nemčije, Giuseppe Lorentini, Carlo Spartaco Capogreco in predsednica italijanske zveze partizanov Carla Nespola.

Več informacij o dogodku in o zgodovini internacijskega taborišča na www.campocasoli.org

KOBARID - Okrogla miza o težavah in možnostih razvoja Posočja

Ne le pesimizem, tudi predlogi

Hudemu demografskemu osipu je mogoče kljubovati na mnogo različnih načinov - Nastop špeterskega župana Zufferlija

KOBARID - Ohranjanje poselitve in revitalizacija perifernih območij v Benečiji, Režiji, Kanalski dolini in Posočju z intenzivnejšim čezmejnimi sodelovanjem, ki ga lahko olajšajo tudi stalni stiki med krajevnimi upravljelji z obeh strani meje in katerega cilj je oblikovanje skupnih razvojnih projektov s poudarkom na mladih, turizmu, kmetijstvu in mobilnosti. Tako lahko povzamemo zaključke okrogle mize, ki je bila v soboto v Kobaridu. Glavna tema srečanja, ki sta se ga poleg krajevnih upravljeljev in predstavnikov slovenskih organizacij udeležila tudi minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Gorazd Žmavc in podpredsednik deželnega sveta FJK Igor Gabrovec, so bile predvsem velike demografske težave. Kot je opozoril bivši načelnik Upravne enote Tolmin Zdravko Likar, so imele tri posoške občine 1. januarja 2017 18.398 prebivalcev, 2.574 manj kot ob osamosvojitvi Slovenije. Tovarne v gorskih vaseh, ki so nastale po zaslugi policentričnega razvoja, ki ga je podpirala Jugoslavija, so namreč tedaj skoraj v celoti zamrle.

Pravi demografski kolaps pa beležijo

Del udeležencev okrogle mize

NM

v Nadiških in Terskih dolinah ter Režiji, kot je razložil Riccardo Ruttar. Od leta 1951 dalje je to ozemlje izgubilo 68,5 % prebivalcev in zdaj tu živi samo še 7.611 ljudi, še posebno zaskrbljujoče pa je to, da strukturo prebivalstva zaznamujeta velik delež starih in majhen delež žensk v rodni dobi. Direktor kobariske občinske uprave Simon Škvor pa

je navedel nekaj predlogov, kako zaustaviti depopulacijo in odseljevanje: vlagati v izobraževanje, razvijati povezave in različne oblike mobilnosti ter mobilnih storitev za prebivalce, spodbujati ustvarjanje kulturne in umetniške produkcije, razvijati projekte, ki bi spodbudili zaposlovanje mladih na perifernih območjih (ustrezna stanovanjska

Migrante na Trbižu pričakali protestniki

TRBIŽ - V nekdanjo vojašnico Meloni na Trbižu so včeraj pripeljali 25 prisilcev za azil iz Afganistana in Pakistana. Njihov prihod je v preteklih dneh povzročil val polemik v Kanalski dolini. Avtobus z migranti je včeraj pred vhodom v vojašnico pričakalo kakih 20 protestnikov. Na ograji pred vojašnico so namestili transparent z napisom: »Žrtve potresa brez hiše, migrantom vse«. Karabinjerji so sporočili, da napetosti ni bilo.

»New entry« iz FJK

GENOVA - Touring club Italiano je včeraj imenoval in nagradil 227 krajev z manj kot 15 tisoč prebivalci, ki jim je podelil »oranžno zastavo« za trienij 2018-2020 zaradi nadpovprečne turistične ponudbe in gostoljubnosti. Med 19 novimi kraji sta tudi Maniago in San Vito al Tagliamento.

Madžari danes v Ljubljani tudi o drugem tiru

LJUBLJANA - V Sloveniji se bo danes z državnim sekretarjem na infrastrukturnem ministrstvu Juretom Lebnom sestala madžarska delegacija na čelu s podsekretarjem za promet na ministrstvu za nacionalni razvoj Lazslom Mosoczijem. Tema pogovorov bo tudi projekt drugi tir, pri katerem naj bi sodelovali Madžari. To je tema, ki v Sloveniji dviga veliko prahu. Parlamentarna komisija za nadzor javnih financ je od vlade zahtevala pripravbo načrta projekta brez udeležbe Madžarske, vlada pa ji je v četrtek odgovorila, da načrta izgradnje drugega tira brez sodelovanja Madžarske ne more pripraviti, kar so sicer že na seji komisije ves čas poudarjali vladni predstavniki. Razlogov je več, eden od njih je znatno javnofinančno breme za proračun, če Madžarska ne bi sodelovala pri projektu.

Sodelovanje Madžarske predvideva finančna konstrukcija projekta drugi tir Divača-Koper, obe strani se o sporazumu o sodelovanju še pogovarjata. Madžarska bi v projektu sodelovala z do 200 milijonov evrov visokim kapitalnim vložkom v družbo za gradnjo drugega tira 2TDK, kaj bi dobila v zameno, pa še ni znano. Ugibanja, da bi vlada lahko posegla v koncesijsko pogodbo z Luko, so na ministrstvu že večkrat zavrnili, zagotavljajo tudi, da se koncesijsko območje in lastništvo Luke Koper ne bosta spreminjala.

politika, davčne olajšave za podjetja, cenejše storitve na področju izobraževanja in vzgoje). Poleg tega pa mora tudi država dodatno podpirati razvojne projekte.

V imenu upraviteljev iz Nadiških dolin je govoril špeterski župan Mariano Zufferli, ki je poudaril, da je na žalost čezmejno sodelovanje prepogosto prepuščeno osebnim pobudi, medtem ko bi morali skupaj oblikovati celovit razvojni načrt. Zato je predlagal, da tako Benečija kot Posočje imenujeta svojega predstavnika - naj bo to župan ene od občin ali kak njegov namestnik -, ki bo skrbel za to, da bodo stiki stalni, obenem pa bo svoje kolege tudi obveščal o novih pobudah ali projektih. Špeterski župan, ki se je kritično obregnil ob reformo krajevnih uprav, je še poudaril, da nudi prav prisotnost slovenske skupnosti na tem ozemlju veliko priložnost tudi za gospodarski razvoj. V skladu z zaščitnim zakonom 38/2001 bi se lahko tu vzpostavila neke vrste »prostocarinska cona«, a so finančne dotacije v sedemnajstih letih ostale nespremenjene in ne zadoščajo za razvoj tega območja. (nm)